

Observasjonsskjema

– til bruk (utfylling) under/etter observasjon av høytlesing.

Leseflyt	
Antall korrekt leste ord	
Antall feillesinger	
Hvilke ord var utfordrende (hvilke ord leste eleven feil; regulære, irregulære, lange, korte ord).	
Hva var utfordrende (bokstaver, konsonantforbindelser, komplekse grafem, stumme bokstaver, diftonger, endelser etc.)	

Støtte i vurdering av leseobservasjon:

Til hjelp i vurdering av leseobservasjon

Den utfylte strategimatriksen er ment til støtte i vurderingen. Den gir en oversikt over kjennetegn ved de ulike ordavkodingsstrategiene. Etter hvert som de får mer leseerfaring vil de fleste elever benytte flere strategier når de avkoder ord. Elever kan, for eksempel, i hovedsak benytte en ortografisk avkodingsstrategi, men ta i bruk fonologisk ordavkodingsstrategi når de kommer til ukjente eller vanskelige ord.

Fonologisk ordavkodingsstrategi kjennetegnes av at elevene «lyderer» seg gjennom ordene (høyt eller inni seg). Denne ordavkodingsstrategien fungerer på lydrette (regulære) ord. Vi skal imidlertid være oppmerksomme på at også regulære ord kan være utfordrende å avkode. De regulære ordene som er enklest å avkode har en K-V-K-V oppbygging. Regulære ord som avviker fra dette mønsteret og derfor inneholder konsonantforbindelser eller diftonger, vil være vanskeligere å avkode. En begynnende, eller grunnleggende fonologisk avkodingsstrategi, vil kjennetegnes av at elevene klarer å avkode enkle regulære ord, mens de har utfordringer med de mer komplekse regulære ordene. Mer erfarne fonologiske avkodere har gjerne en mer utviklet fonologisk ordavkodingsstrategi. Derfor klarer de også å avkode mer komplekse regulære ord uten større utfordringer.

Elever som har begynt å utvikle ortografisk ordavkodingsferdighet klarer å lese kjente ord ortografisk, men de tyr gjerne til fonologisk ordavkodingsstrategi ved ukjente ord eller stavemønstre. De kan også avkode deler av ordet fonologisk og bruke ortografisk strategi (eller gjette) på resten. For mange elever er dette et slags «mellomstadium». Det å gjette på endelser er det imidlertid viktig at en tar tak i, fordi det kan medføre at ordavkodingsutviklingen stopper opp. Erfaren ortografisk ordavkodning kommer til uttrykk gjennom uanstrengt og effektiv ordavkodning. Dette fører til god leseflyt.

Leseflyt er en funksjon av ordavkodingsferdighet, forståelse og tempo. Det vi skal være veldig oppmerksomme på, er at det er *nøyaktig* ordavkodning som bidrar til utvikling av god leseflyt. Derfor er det viktig at tempo aldri går på bekostning av nøyaktighet. Leseflyt og ordavkodingsstrategi vil være avhengig av hvilken tekst elevene skal lese. En elev vil kunne lese en tekst med god flyt, men ha utfordringer med en annen tekst, fordi denne oppleves som vanskeligere.

Strategimatrise – til hjelp i vurdering av leseobservasjon

Ordavkodings-strategi	Tempo	Nøyaktighet	Frekvens	Ordlengde	Regularitet	Andre observerbare trekk
L o g o g r a f i s k (har ikke forstått det alfabetiske prinsipp)	Raskt	Unøyaktig	Avkoder enkelte høyfrekvente ord, men ikke lavfrekvente ord.	Lange ord lettere enn korte ord.	Spiller ingen rolle.	Gjetter på grunnlag av visuelle særtrekk. Benytter kontekstuelle holdepunkt (utenom ordet; farger, form på logo etc.) som grunnlag for avkodingen.
F o n o l i o g i s k <i>Begynnende:</i>	Sent	Nøyaktig	Liten forskjell på mestring av høyfrekvente og lavfrekvente ord.	Korte ord lettere enn lange ord.	Mestrer en del regulære ord, men ikke irregulære ord.	Beveger leppene.
F o n o l i o g i s k <i>Erfaren:</i>	Sent	Nøyaktig	Liten forskjell på mestring av høyfrekvente og lavfrekvente ord.	Korte ord lettere enn lange ord.	Mestrer regulære ord med konsonantforbindelser, men ikke irregulære ord.	Beveger leppene.
O r t o g r a f i s k <i>Begynnende:</i>	Raskt	I hovedsak nøyaktig, men kan gjette på deler av ord. Ikke uvanlig å gjette på endelser.	Høyfrekvente ord mestrer ofte bedre enn lavfrekvente.	Spiller mindre rolle. Mestrer flere og flere korte, ord-ortografisk, men lange ord kan være utfordrende.	Mestrer regulære ord og begynner å mestre irregulære ord.	Varierende lesetempo.
O r t o g r a f i s k <i>Erfaren:</i>	Raskere	Nøyaktig	Spiller liten rolle.	Spiller liten rolle.	Mester både regulære og irregulære ord.	Sikker og effektiv ordavkodning.

(Strategimatrisen og observasjonsskjema er ikke standardisert og er heller ikke utfyllende, men kan være til hjelp i vurdering etter gjennomført leseobservasjon).